

Een eigenzinnige regio trekt zijn eigen plan

Hoe geeft een regio die aan de Randstad grenst vorm aan zijn eigen economisch-ruimtelijke ontwikkeling? Volgens de visie Ontwikkelingsperspectief 2015 in geen geval met een 'alles moet overal kunnen'-mentaliteit. De visie zet in op economische krachtenbundeling en ruimtelijke kwaliteit.

Initiatiefnemer van de visie is de Kamer van Koophandel van Noordwest-Holland, het gebied boven het Noordzeekanaal minus Zaanstad en IJmond. De Kamer heeft de Praktijkstoel Gebiedsontwikkeling aan de TU Delft ingeschakeld bij het opstellen van het proces om tot de visie te komen. Wetenschappelijke kennis over ruimtelijke economie en gebiedsontwikkeling is bij het maken van deze visie samengebracht met praktijkinformatie uit de regio. Daarmee passen wij het concept van KennisCoCreatie toe. Economische visies van het georganiseerde bedrijfsleven willen nog weleens een smalle (sectorale) scope hebben. Met een ongenueanceerd pleidooi voor meer (weg)infrastructuur en een sfeer van: 'alles moet overal kunnen', als maar sprake is van ondernemende initiatieven. Wij zetten in op een bredere benadering, uit een oogpunt van economische krachtenbundeling en ruimtelijke kwaliteit.

Bij het opstellen van de visie hebben wij bewust gekozen voor een regiospecifiek profiel van Noordwest-Holland, met als pijlers: agribusiness, energie & water en vrijetijdsindustrie. De agribusiness heeft als zwaartepunten: tuinbouw onder glas, zaadverdeling en bollencultuur. Opgaven zijn hier onder meer de concentratie van de glastuinbouw in de 'glasdriehoek', met de verdere uitbouw van de megaglaslocatie Agriport-A7, en herstructurering van de twee bestaande locaties, adequate huisvesting van buitenlandse werknemers, duurzame energievoorziening en verbetering van de weginfrastructuur naar het oosten (de N23).

Met ECN, de offshore-industrie en regionale voorzieningen als de hypermoderne afvalverwerkingsinstallatie kan de regio zijn 'energie en water'-profiel versterken. Op het gebied van toerisme en recreatie heeft Noordwest-Holland veel te bieden: de kust van de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer, historische binnensteden (Alkmaar, Hoorn), Volendam, gave veenweidegebieden en polders. Een verbindend inhoudelijk concept is er inmiddels ('Nederland onder de zeespiegel'), maar marketing en gebiedspromotie zijn sterk versnipperd, en verbindende voorzieningen ontbreken. Ter vergelijking: in Zuid-Limburg slaan lokale overheden, provincie en toeristisch bedrijfsleven de handen ineen om met een extra budget van 300.000 euro per jaar de branding van de regio te versterken.

Keuzes

Onze inzet op een brede benadering vertaalt zich onder meer in

- de keuze voor regionale (dus geen lokale) duurzame bedrijfsterreinen, met een herstructurerings- en uitbreidingsopgave;
- bescherming van de ruimtelijke kwaliteiten van 'Laag Holland', het gebied met de veenweidelandschappen en het vaak nog gave polderlandschap. Hierin passen alleen kleinschalige ingrepen;
- het beperken van de verstedelijking tot de zones boven Laag Holland (Alkmaar en Hoorn). Een verdere verstedelijking van Alkmaar richting Bergen wijst de visie af;
- de keuze vóór concentratie van tuinbouw onder glas en (dus) tegen uitbreiding van verspreide kassenvestigingen.

ANP Photo / Koen van Weel

Alkmaarse kaasmarkt, opening van het seizoen 2008.

Jonge, goed opgeleide mensen vormen een, zo niet dé sleutel tot een voorspoedige regionale economische ontwikkeling. De aanwezigheid van hoger onderwijs en kennisinstituten, passende woonmilieus en stedelijke horeca- en cultuurvoorzieningen is dan ook cruciaal. Dit vraagt gerichte inspanningen van de steden om hun positie in dit perspectief te versterken. Het energie- en onderzoekscentrum ECN in Petten laat in dit kader een opvallende discrepantie zien. Hier werken veel jonge, hoogopgeleide mensen, maar de kwaliteit van de woonomgeving en de voorzieningen sluit hier niet bij aan. Niettemin biedt de regio mogelijkheden in – onder meer – de energie- en de medische sector. Versterking van de opleidings- en researchactiviteiten behoort tot de reële mogelijkheden.

Geen nieuwe overloop

De noordelijke provincies hebben er nog wel eens een handje van de Randstad af te schilderen als een overkokende pot, met steeds langere files en een verslechterend leefklimaat. Wij hebben dit niet gedaan. Aantrekkelijke woonmilieus en hoogwaardige stedelijke voorzieningen kunnen ondernemers echter wel over de streep trekken zich in Noordwest-Holland te (blijven) vestigen.

De Ontwikkelingsvisie 2015 koppelt de woningbouwopgave aan de economische ontwikkeling. Realisering van nieuwe woningen mag geen verslechtering van de woonwerkbalans in de relatie met de Noordvleugel van de Randstad tot gevolg hebben. Al decennia lang streven overheden en bedrijfsleven in Noordwest-Holland juist naar vermindering van de forse arbeidspendel in zuidelijke richting. De visie wijst dus aanwijzing af van nieuwe woningbouwlocaties die als aanvulling dienen voor een mogelijk tekort hieraan in de regio Amsterdam. Niet zo'n gekke veronderstelling gezien het feit dat het bouwtempo van Almere is weggezakt tot enkele honderden woningen per jaar.

Organiserend vermogen

Natuurlijk zijn visie en strategie nodig. Maar zonder leiderschap, draagvlak (politiek en maatschappelijk) en samenwerking (publiek-publiek en publiek-privaat) komt er weinig van de grond. Hoe staat het met het organiserend vermogen in deze regio?

Als we kijken naar het publiek-private traject, dan heeft het economisch samenwerkingsverband NoordWest8 met redelijk succes een aantal issues en projecten geagendeerd, met name op het gebied van infrastructuur. Perspectief biedt de oprichting – met (financiële) steun van de provincie – van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij, die gericht kan investeren in de economische infrastructuur.

De samenwerking tussen gemeenten laat daarentegen veel te wensen over.

In plaats van het lokale schaalniveau te overstijgen, overheerst in Noordwest-Holland het competitieve element. En dat zowel interlokaal (Alkmaar en haar belangrijkste buur Heerhugowaard) en subregionaal (Westfriesland) als op de

Gebiedsopgaven Noordwest-Holland

- Versterken stedelijke agglomeraties, met accent op Alkmaar en Hoorn, met topvoorzieningen op terrein van onderwijs, cultuur, sport en congressen; stedelijke herstructurering en aanwijzing nieuwe woonlocaties.
- Meer menging van wonen en werken in dorpen en steden.
- Uitvoeringsprogramma herstructurering en aanleg nieuwe regionale bedrijfsterrinen.
- Realisering Westfriisaweg, met de daarmee verbonden gebiedsontwikkeling.
- Bevordering van geselecteerde grootschalige multifunctionele gebiedsontwikkelingen, met name Wieringerrandmeer en 'Petten aan Zee'.
- Visie op het IJmeer, bezien vanuit Noord-West Holland (dus niet overlaten aan provincies, Amsterdam en Almere).
- Versterking natuur- en landschapswaarden, ook in relatie tot toerisme en recreatie (onder meer Laag Holland en binnenduinrand).
- Planologische ruimte voor productie en assemblage offshore windturbines.

schaal van de hele regio. Dat het ook anders kan, bewijzen regio's als Drechtsteden, de Stedendriehoek (Apeldoorn, Deventer en Zutphen), Leiden/Bollenstreek en Assen–Groningen.

Receptiestadium

Ik onderscheid drie stadia van intergemeentelijk samenwerken. In de *receptievariant* spreken bestuurders veel met elkaar, maar komen alleen samen in actie als het om externe belangenbehartiging gaat, zoals binnenhalen van subsidies. Het tweede stadium heet *tot en met de pijngrens*. Gemeenten maken keuzes die sommige van hen beter uitvallen dan voor andere (aanwijzing van bedrijfs- en woonlocaties). In het derde stadium, *samen dokken*, brengen de gemeenten samen substantiële bedragen op (bijvoorbeeld 30 euro per inwoner per jaar) voor regionale investeringen in bijvoorbeeld infrastructuur, herstructurering van bedrijventerreinen en/of regionale groengebieden. Noordwest-Holland en de subregio's bevinden zich nog voornamelijk in het *receptiestadium*.

De ondertitel van het *Ontwikkelingsperspectief 2015* luidt: 'Regio op eigen kracht'. Dit was tot voor kort een besmette kreet, want in het beleids-Chinees betekent het een regio die het zonder specifieke rijkssubsidie moet stellen. Noordwest-Holland trekt zich daar niets van aan en draagt het motto met trots.

↑ **Friso de Zeeuw**, friso.de.zeeuw@rabobouwfonds.nl

Prof.mr. Friso de Zeeuw is praktijkhoogleraar Gebiedsontwikkeling aan TU Delft en directeur Nieuwe Markten van Bouwfonds.